

Η Αξιολόγηση των Μεταρρυθμίσεων του Υπουργείου Παιδείας από τους Εκπαιδευτικούς με γνώμονα τις ιδεολογικές τους απόψεις

Ιορδανίδης Βασίλειος

Εκπαιδευτικός

vasilisiordanidis1990@gmail.com

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα έχει ως σκοπό να διερευνήσει τον τρόπο με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αξιολογούν τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις σύμφωνα με τις ιδεολογικές τους καταβολές. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 101 εκπαιδευτικοί που εργάζονται και δραστηριοποιούνται στο γεωγραφικό διαμέρισμα της Στερεάς Ελλάδας. Τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω ερωτηματολογίου, το οποίο χορηγήθηκε ηλεκτρονικά. Οι εκπαιδευτικοί αξιολογούν τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, βασισμένοι σε βιώματα και πολιτικές απόψεις, οι οποίες αποτελούν και τον βασικό γνώμονα. Μέσω της αξιολόγησης των μεταρρυθμίσεων, σχετικά δηλαδή με το πόσο συμφωνούν ή διαφωνούν με τις μεταρρυθμίσεις αυτές, οι ιδεολογικές καταβολές διαδραματίζουν εξέχοντα ρόλο, μιας και οι εκπαιδευτικοί είναι ουσιαστικά η ομάδα, η οποία βιώνει αυτού του είδους τις αλλαγές που επιφέρει η εκπαιδευτική πολιτική που υιοθετεί η εκάστοτε κυβέρνηση.

Λέξεις κλειδιά: Εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις, Ιδεολογία, Εκπαιδευτική Πολιτική, Εκπαιδευτικός

Εισαγωγή

Σκοπός της παρούσας ερευνητικής μελέτης είναι να εξεταστεί ο τρόπος με τον οποίο οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται τις όποιες εκπαιδευτικές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις που έχουν πραγματοποιηθεί, έχοντας ως γνώμονα το ιδεολογικό υπόβαθρο και τις πολιτικές απόψεις τους.

Ο όρος «ιδεολογία» εισήχθη και χρησιμοποιήθηκε από τον Destutt de Tracy σε μια προσπάθεια για εκπαιδευτική μεταρρύθμιση στη Γαλλία, ενώ διακατέχονταν από υψηλές προσδοκίες και αίσθημα ορθολογισμού πίστευε ότι η έννοια «*ideology*» μπορεί να συναποτελέσει ένα νέο επιστημονικό κλάδο που σχετίζεται με τις ιδέες, ωστόσο τα αποτελέσματα δεν ήταν τα αναμενόμενα (Kennedy, 1979).

Όσον αφορά στη σύγχρονη εκδοχή της έννοιας της ιδεολογίας, είναι διακριτό ότι δεν υπάρχει σαφές νόημα σε ότι αφορά τις φιλοσοφικές αναζητήσεις. Η ερμηνεία που δίνεται στον όρο προσεγγίζεται μέσω συστημικών ιδεολογιών σχετικά με τον τρόπο που αποτυπώνονται στην κοινωνική πολιτική που εκφράζουν, συγκεκριμενοποιώντας έννοιες της σημερινής κοινωνίας που έχουν θεμελιώδη χαρακτήρα και αφορούν το δικαίωμα, την ισότητα, την ελευθερία, τη δικαιοσύνη, την ευημερία την ανάγκη κ.ά. (Βενιέρης, 2015). Θα ήταν χρήσιμο να αναφέρουμε ότι με τον όρο πολιτική ιδεολογία, σύμφωνα με τον Freedon (2006), νοείται ένα σύνολο από ιδέες, αξίες, πεποιθήσεις, καθώς και απόψεις οι οποίες παρουσιάζουν ένα μοτίβο, δηλαδή ένα πρότυπο στη σκέψη που επαναλαμβάνεται με σκοπό να δημιουργηθούν κατάλληλες συνθήκες στις πολιτικές και κοινωνικές ρυθμίσεις μιας κοινότητας, πολιτικά οριοθετημένης.

Αν αναλύσουμε την έννοια «εκπαιδευτικός» θα καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι υπάρχει άμεση σύνδεση με την μεταλαμπάδευση γνώσεων, την καλλιέργεια δεξιοτήτων, καθώς και την διάπλαση χαρακτήρων με δομημένη αντίληψη και κατανόηση. Όλο αυτό βασίζεται σε μια θεωρητική/επιστημονική βάση και συνδυάζεται με το ηθικό και ιδεολογικό κομμάτι. Στον όρο αυτό εμπεριέχονται και τομείς που αφορούν το υλικοτεχνικό πλαίσιο αλλά και τα πρόσωπα που εμπλέκονται στην ίδια τη διαδικασία (Παπαδάκης, 2003). Επιπροσθέτως, γίνεται σύνδεση και στο κομμάτι της διασφάλισης των προϋποθέσεων που

κρίνονται απαραίτητες, ώστε να εκπονηθεί η διδακτική διαδικασία και η μάθηση για τη δημιουργία ατόμων με μόρφωση. Όλα τα παραπάνω, συντάσσουν μια ολοκληρωμένη θεώρηση που αφορά τον όρο «εκπαιδευτικός» (Παπαδάκης, 2003). Συνοψίζοντας, ο σκοπός εκκίνησης της έρευνας μπορεί να θεωρηθεί πως είναι η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων του Υπουργείου Παιδείας από τους εκπαιδευτικούς με βάση τον ιδεολογικό τους προσανατολισμό και εστιάζει στη δημιουργία ενός νέου ερευνητικού εργαλείου, μέσω του οποίου θα καταμετρηθούν και θα αξιοποιηθούν οι στάσεις και οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για το εν λόγω ζήτημα.

Όσον αφορά τη μεταρρύθμιση, θα λέγαμε ότι σηματοδοτεί την αλλαγή στον ρυθμό, στη λειτουργία και στον τρόπο που οργανώνεται ένα σύστημα, ώστε να επιτευχθεί το πιο καλό αποτέλεσμα (Μπαμπινιώτης, 2002). Επομένως, με τον όρο μεταρρύθμιση θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε τον τρόπο με τον οποίο εφαρμόζονται ανόμοια συστήματα και μεθοδολογίες, στο σύνολό τους, θεσμικά αλλά και σε άλλα επίπεδα με στόχο την προοπτική και επιδίωξη του μετασχηματισμού και την αλλαγή, με σκοπό την καλύτερη εξέλιξη (Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, 1998). Πιο συγκεκριμένα, υπάρχει η περίπτωση στην οποία γίνεται συσχέτιση με αυτά που επιλέγει να πράξει ένα συγκεκριμένο πρόσωπο ή μια ομάδα ατόμων και τις περισσότερες φορές ανήκουν στον χώρο της πολιτικής (Παπαδάκης, 2003).

Μια άλλη περίπτωση αποτελεί ένα σχέδιο δράσης το οποίο είναι τελειοποιημένο και είναι συχνό το φαινόμενο να νοείται το μέγεθος προγραμματικών δηλώσεων στο σύνολό τους και η χρησιμοποίηση αυτών ως τα δομικά χαρακτηριστικά ενός νομοθετικού πλαισίου ή ενός λόγου πολιτικού περιεχομένου (Παπαδάκης, 2003).

Καταλήγοντας, διαχωρίζοντας την έννοια της εκπαιδευτικής πολιτικής σε μακρο-εφαρμόσιμη και μικρο-εφαρμόσιμη εκπαιδευτική πολιτική, στην πρώτη, γίνεται λόγος για τον σχεδιασμό από τα όργανα που είναι αρμόδια σε κεντρικό επίπεδο και επηρεάζει τα εκπαιδευτικά συστήματα σε εθνικό, ενώ στην δεύτερη μιλάμε για τον σχεδιασμό που γίνεται σε τοπικό επίπεδο και έχει να κάνει με τον τρόπο δομής και λειτουργίας ενός σχολείου, για παράδειγμα σε τοπικό επίπεδο. Το σημείο σύγκλισης είναι το γεγονός ότι διαπιστώνεται πως η εκπαιδευτική πολιτική αποτελεί ορόσημο χαρακτηριστικό για το εκπαιδευτικό σύστημα οποιασδήποτε χώρας (Παπαδάκης, 2003).

Σύμφωνα με την έρευνα του Hargreaves (2004), προκύπτει πως οι συναισθηματικές μεταβολές των ατόμων που ασχολούνται με την εκπαίδευση γενικότερα, συνδέονται άρρηκτα με τις αλλαγές στον τομέα της εκπαίδευσης. Στην επαγγελματική τους πορεία οι εκπαιδευτικοί αντιμετωπίζουν πληθώρα αλλαγών, όπως η αλλαγή του σχολικού πλαισίου εργασίας, αλλαγή στον προϊστάμενο, όπως επίσης και η λήξη ενός σχολικού έτους και η εκκίνηση ενός νέου, δεδομένου ότι διακόπτεται η σχέση και η αλληλεπίδραση με την τάξη που είχε αναλάβει και η δημιουργία εκ νέου μιας από την αρχή και σαφώς και πολλές ακόμα. Όλες αυτές οι μεταβολές, ανεξάρτητα που αποτελούν μια διαδικασία ρουτίνας στον εκπαιδευτικό χώρο, είναι παράγοντες που επηρεάζουν συναισθηματικά τους εκπαιδευτικούς. Κάνοντας αναφορά στην έρευνα των Day, Elliot και Kington (2005), που παραθέτουν δεδομένα από αυτά των οποίων έγινε παρουσίαση στη Διεθνή Διάσκεψη της UNESCO για την Εκπαίδευση τη δεκαετία του 1990, αναφέρουν πως σε πολλές χώρες το σύνολο των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων έφερε ως αποτέλεσμα την αδυναμία των εκπαιδευτικών και την αποχώρηση από τον εκπαιδευτικό χώρο, αρνητικό πρόσημο στην ποιότητα των υπηρεσιών και απουσίες από τον εργασιακό χώρο. Ακόμα, αναφέρονται σε πανευρωπαϊκές έρευνες, αλλά και σε ερευνητικά δεδομένα, που άντλησαν από σκανδιναβικές χώρες, που καταδεικνύουν πως τα επίπεδα στρες και άγχους, η κόπωση, η εξάντληση στους εκπαιδευτικούς προκύπτουν ως αποτελέσματα από το σύνολο των αλλαγών που έχουν αντίκτυπο στην επαγγελματική ζωή. Η έρευνα συμπερασματικά προτείνει στα στελέχη που ασχολούνται με τον σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πολιτικής και της εκπαίδευσης, για την διατήρηση της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε επίπεδο υψηλής ποιότητας, να δημιουργούν πλαίσια μέσα στα οποία οι εκπαιδευτικοί είναι ευέλικτοι και

καταφέρνουν να συσχετίσουν αφενός την επαγγελματική τους ταυτότητα και το προσωπικό ύψους που τους χαρακτηρίζει και αφετέρου τις προτεραιότητες που θέτει η σχολική μονάδα.

Σύμφωνα με την Flores (2013), διακρίνεται ότι την τελευταία δεκαετία στην Πορτογαλία οι εκπαιδευτικοί, ιδίως στα πρώιμα επαγγελματικά τους βήματα, φαίνεται να αντιλαμβάνονται βιωματικά το συναίσθημα της ανασφάλειας αναφορικά με την εργασία τους, αφού ενυπάρχει ο φόβος για απόλυση. Επιπρόσθετα, μετά την προσθήκη του παράγοντα «οικονομική κρίση», επομίζονται μείωση στις οικονομικές απολαβές, καθώς και μεγαλύτερη φορολογία. Στο πλαίσιο των τελευταίων αλλαγών στο κομμάτι της εκπαίδευσης, φαίνεται να πλήττεται επαγγελματικά άμεσα ο κλάδος των εκπαιδευτικών. Το διδακτικό έργο αποτελεί μια συνθήκη ιδιαίτερα απαιτητική όσον αφορά το συναισθηματικό μέρος και κατ'επέκταση καλούνται να αντιμετωπίσουν ένα μεγάλο φάσμα συναισθημάτων, θετικά και αρνητικά φορτισμένα και αυτό εντείνεται όταν τίθεται υπό αμφισβήτηση το επάγγελμα, η εμπιστοσύνη και το κύρος αυτού, όπως επίσης και η ταυτότητα του επαγγέλματος αλλά και ο σεβασμός προς αυτούς.

Τα ερευνητικά ερωτήματα της παρούσας μελέτης είναι:

- Μπορεί η εκάστοτε εκπαιδευτική πολιτική του κόμματος εξουσίας και της ιδεολογίας που υποστηρίζει, να αφουγκραστεί και να καλύψει τις ανάγκες της δημόσιας εκπαίδευσης όπως αυτές αποτυπώνονται στις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που εισάγει;
- Σε ποιες απαιτήσεις καλούνται να ανταποκριθούν οι εκπαιδευτικοί σε κοινωνικό επίπεδο και πώς οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που εισάγουν νέες διδακτικές μεθόδους τους επηρεάζουν;
- Κατά πόσο οι πολιτικές αλλαγές και τοποθετήσεις που εφαρμόζονται από τα κόμματα εξουσίας μέσω των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων επηρεάζουν και διαμορφώνουν την ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα Ειδικής και Γενικής εκπαίδευσης μέσα από τις εκπαιδευτικές πολιτικές των εκλεγμένων κομμάτων;

Σχετικά με τα ερευνητικά ερωτήματα και την απάντησή τους, θεωρήθηκε αναγκαίο να δημιουργηθεί ένα νέο ερωτηματολόγιο, το οποίο χρησιμοποιήθηκε ως ερευνητικό εργαλείο για την έρευνα που διεξήχθη.

Ερευνητικός Σχεδιασμός – Μεθοδολογία Έρευνας

Η παρούσα έρευνα κατατάσσεται στην κατηγορία συσχετιστικών σχεδιασμών (Cohen, Manion, & Morrison, 2007) και αποσκοπεί στις μετρήσεις συσχετίσεων όπως και στην εξέταση των σχέσεων αυτών. Αναφορικά με το διαδικαστικό κομμάτι ακολουθήθηκαν τα στάδια, όπου αναγνωρίζεται το ερευνητικό πρόβλημα και έπειτα πραγματοποιείται ανασκόπηση στις βιβλιογραφικές αναφορές. Ακολουθεί ο σκοπός της έρευνας και ο προσδιορισμός του, η περισυλλογή δεδομένων, ακολουθεί το στάδιο της ανάλυσης και ερμηνεύονται τα δεδομένα και ολοκληρώνεται με το σκέλος της αναφοράς και της αξιολόγησης του συνόλου της έρευνας (Creswell, 2016). Ακόμη, πραγματοποιούνται συσχετιστικοί σχεδιασμοί, όπου ο ερευνητής καλείται να μετρήσει κατά ποιο βαθμό υπάρχει σχέση ή συσχέτιση μεταξύ των μεταβλητών –μπορεί να αφορά δύο ή πιο πολλές- με τη χρήση στατιστικών διαδικασιών που αφορούν την ανάλυση των συσχετίσεων. Ο βαθμός στον οποίο συσχετίζονται οι μεταβλητές προσδιορίζεται με αριθμητική μορφή και καταδεικνύει αν υπάρχει σχέση ανάμεσά τους ή τον βαθμό που η μια μεταβλητή είναι δυνατό να προβλέψει την άλλη (Creswell, 2016). Υπάρχουν δύο κατηγοριακοί άξονες σχετικά με την πολιτική αν τη μελετήσουμε ως έννοια, σύμφωνα με τους Σταμέλο, Βασιλόπουλο και Καβασακάλη (2015), κατά τους οποίους, ο ένας αφορά τον προσανατολισμό σχετικά με τον αξιακό κώδικα και αποτελείται από τις αξίες, από τις ιδέες, καθώς επίσης και από τις επιλογές, άρα αυτό που θα μπορούσε να το ονομάσει κανείς ως «πολιτική φιλοσοφία» ή «πολιτική ιδεολογία». Στη

δεύτερη κατηγορία βρίσκεται το στοιχείο της παράδοσης, ο ρόλος του σε θεσμικό επίπεδο, ενώ ο παράγοντας που επιδρά καθοριστικά είναι το κοινωνικό σύστημα, αυτό δηλαδή στο οποίο επιδρά η πολιτική (Σταμέλος κ.ά., 2015). Ο Ξωχέλλης (2003) διακρίνει τις μεταρρυθμίσεις στην εκπαίδευση σε δύο κατηγορίες οι οποίες είναι η εξωτερική και η εσωτερική. Η εξωτερική αναφέρεται στην οργάνωση και το σχήμα και ενώ η εσωτερική στις βασικές και ουσιαστικές πτυχές που αφορούν το χώρο της εκπαίδευσης.

Το ερευνητικό εργαλείο δημιουργήθηκε με σκοπό να μετρήσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις μέσα από παράγοντες που προκύπτουν από την εκπαιδευτική πολιτική και επηρεάζουν την επαγγελματική τους ζωή καθώς και της εκτίμησής τους για τις μεταρρυθμίσεις αυτές. Επίσης, δομικό στοιχείο στην δημιουργία του συγκεκριμένου ερευνητικού εργαλείου αποτέλεσε ο ρόλος της πολιτικής ταυτότητας/πεποίθησης, οι ιδεολογικές καταβολές και ορισμένα στοιχεία που αφορούν το πολίτευμα και την πολιτική κατάσταση.

Λόγω των όσων αναφέρθηκαν παραπάνω, θεωρήθηκε αναγκαίο να δημιουργηθεί το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε στην έρευνα που διεξήχθη. Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από τέσσερα μέρη όπου το Α μέρος αφορά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, το Β μέρος περιλαμβάνει δηλώσεις που αφορούν τις πολιτικές πεποιθήσεις, το Γ μέρος αφορά δηλώσεις που σχετίζονται με τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις ενώ το Δ μέρος αφορά προσδιοριστικούς παράγοντες και χωρίζεται σε τέσσερις υποενότητες (Οικονομικοί παράγοντες, Πολιτικοί παράγοντες, Κοινωνικοί & Επιστημονικοί παράγοντες, Διεθνείς παράγοντες).

Από την συγκεκριμένη ερευνητική διαδικασία αναζητούνται απαντήσεις που σχετίζονται τον τρόπο που η εκάστοτε εκπαιδευτική πολιτική του κόμματος εξουσίας και της ιδεολογίας που υποστηρίζει μπορεί να αφουγκραστεί και να καλύψει τις ανάγκες της δημόσιας εκπαίδευσής μέσω των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων που εισάγει. Σε συνέχεια διερευνώνται οι απαιτήσεις στις οποίες καλούνται να ανταποκριθούν οι εκπαιδευτικοί αφενός σε κοινωνικό επίπεδο και αφετέρου με τις αλλαγές στις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που εισάγουν νέες διδακτικές μεθόδους. Τέλος, ένα άλλο υπό διερεύνηση ζήτημα είναι κατά πόσο οι πολιτικές αλλαγές και τοποθετήσεις που εφαρμόζονται από τα κόμματα εξουσίας επηρεάζουν και διαμορφώνουν την ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα Ειδικής και Γενικής εκπαίδευσης μέσα από τις εκπαιδευτικές πολιτικές των εκλεγμένων κομμάτων.

Για την υλοποίηση της παρούσας έρευνας επιλέχθηκε ως πληθυσμός-στόχος σύνολο των εκπαιδευτικών που υπηρετούν στην Α' βάρθμια εκπαίδευση στην Ελλάδα. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν εκατό (101) εκπαιδευτικοί υπηρετούν στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση στο γεωγραφικό διαμέρισμα της Στερεάς Ελλάδας και επιλέχθηκαν σύμφωνα με τη μέθοδο της βολικής / ευκαιριακής δειγματοληψίας (Cohen, Manion, & Morrison, 2007; Creswell, 2011) από 26 σχολεία της προαναφερθείσας περιοχής.

Η αναζήτηση έγινε εστιασμένα στην ερευνητική δραστηριότητα που έχει πραγματοποιηθεί στην Ελλάδα. Όσον αφορά την αξιοπιστία και την μεγαλύτερη κάλυψη απαντήσεων, αυτή επιτυγχάνεται με την κλίμακα επτά βαθμίδων τύπου Likert και με βάση αυτό έγινε η επιλογή αυτής της μεθόδου απαντήσεων για το παρόν ερευνητικό εργαλείο (Cicchetti, Showalter, & Tyger, 1985).

Πίνακας 1. Φύλο

Levels	Counts	% of Total	Cumulative %
Άνδρας	18	17.8 %	17.8 %
Γυναίκα	83	82.2 %	100.0 %

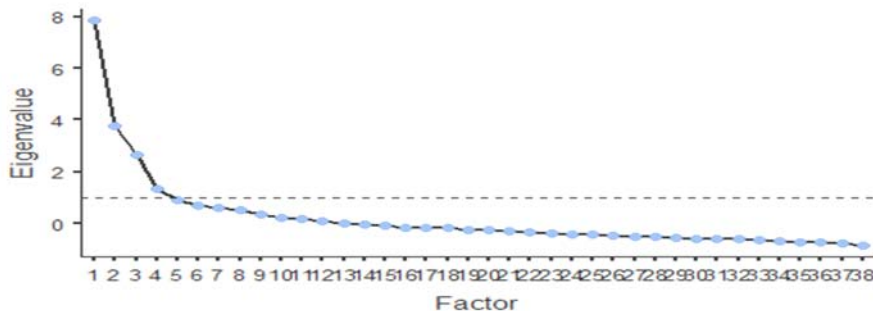
Σε πρώτη φάση, το ερωτηματολόγιο δόθηκε πιλοτικά σε τέσσερα άτομα με σκοπό να εξεταστεί κατά πόσο οι δηλώσεις είναι σαφείς, κατανοητές και είναι εφικτό να χορηγηθεί για την έρευνα. Έτσι μέσω της πιλοτικής χορήγησης μπορεί να γίνει διακριτό αν είναι απόλυτα κατανοητές οι δηλώσεις, αλλά και για να εξασφαλιστεί η καταλληλότητα του εργαλείου

αναφορικά με το δείγμα.

Επιπρόσθετα, κατά τους Cohen et al. (2007), μέσω αυτής της διαδικασίας, αυξάνεται η αξιοπιστία, η πρακτικότητα αλλά και η εγκυρότητα. Από την ανατροφοδότηση μέσω της πιλοτικής χορήγησης δεν αναφέρθηκαν κάποια ιδιαίτερα δυσμενή χαρακτηριστικά του ερευνητικού εργαλείου, ασάφειες ή δυσκολίες στην απάντησή του, επομένως δεν πραγματοποιήθηκαν ιδιαίτερες αλλαγές στην βασική του εκδοχή. Αναφορικά με την φαινομενική εγκυρότητα του εργαλείου, αυτή διασφαλίζεται αφού το συγκεκριμένο ερευνητικό εργαλείο αξιολογήθηκε και εγκρίθηκε από ακαδημαϊκό του πανεπιστημίου Frederick University of Cyrpus, εξειδικευμένο σε θέματα μεθοδολογίας έρευνας. Για λόγους δεοντολογίας, δόθηκε στους συμμετέχοντες συνοδευτικό κείμενο, ενημερώνοντάς τους αρχικά για τον σκοπό της έρευνας, το χρόνο συμπλήρωσης που απαιτείται, καθώς επίσης διασφάλιζε στους συμμετέχοντες την εμπιστευτικότητα και την ανωνυμία της διαδικασίας.

Αποτελέσματα

Στο πλαίσιο διεξαγωγής μιας έρευνας θα πρέπει να επιβεβαιωθούν ορισμένα στοιχεία αναφορικά με το εργαλείο περισυλλογής δεδομένων, ώστε να διαπιστωθεί αφενός η συσχέτιση μεταξύ των ερωτήσεων και αφετέρου κατά πόσο αυτές οι συσχετίσεις είναι στατιστικά σημαντικές. Στο εν λόγω ερευνητικό εργαλείο υπάρχουν 44 δηλώσεις οι οποίες είναι χωρισμένες σε κατηγορίες. Σε πρώτη φάση έγινε διερευνητική παραγοντική ανάλυση.

Γράφημα 1. Διάγραμμα ιδιοτιμών

Προκαταρκτικά υπολογίστηκαν οι συντελεστές συσχέτισης μεταξύ των ερωτήσεων του ερωτηματολογίου. Στον πίνακα συσχετίσεων προέκυψε ότι σε όλες τις δηλώσεις υπήρχαν τουλάχιστον δύο συσχετίσεις με άλλες δηλώσεις. Ακόμη υπήρξαν δηλώσεις όπως η Q1 και η Q15, η συμπεριφορά των οποίων παρουσίασε αρνητική μέτρια συσχέτιση στατιστικά σημαντική με τη δήλωση Q1. Αρκετές ήταν οι δηλώσεις οι οποίες είχαν πάνω από επτά συσχετίσεις στατιστικά σημαντικές με θετική και μέτρια ή υψηλή συσχέτιση. Με βάση τα αποτελέσματα αυτά κρίθηκε πως το ερευνητικό εργαλείο τηρούσε τις προδιαγραφές για να προχωρήσει η διαδικασία αξιολόγησης της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας να προχωρήσει στο επόμενο στάδιο. Είναι σημαντικό να λεχθεί επίσης ότι τα δεδομένα της ανάλυσης ακολουθούσαν κανονική κατανομή ($Skewness < 1$).

Στην διαδικασία της παραγοντικής ανάλυσης, δεν χρησιμοποιήθηκαν έξι δηλώσεις του ερωτηματολογίου. Τα συγκεκριμένα ερωτήματα δεν συμπεριλήφθηκαν στην ανάλυση, αφού τα δύο εξ αυτών δεν φόρτιζαν σε κανένα παράγοντα [Ο μισθός αποτελεί παράγοντα παραμονής στο επάγγελμα, Βελτίωση ποιότητας της εκπαίδευσης με μείωση της αναλογίας μαθητών-εκπαιδευτικού (μικρότερες τάξεις)] ενώ οι άλλες τέσσερις δηλώσεις παρουσίαζαν υψηλές φορτίσεις και σε άλλους παράγοντες [Με το νόμο 1566/1985, η πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση παρέχεται από το κράτος δωρεάν, Η εισαγωγή του θεσμού του αναπληρωτή για την ανάγκη κάλυψης έκτακτων αναγκών λειτουργίας των σχολείων (ν.1566/1985), Η αναλογία μαθητών - εκπαιδευτικού που ισχύει για το νηπιαγωγείο και το δημοτικό σχολείο, Το εργασιακό ωράριο], κάτι το οποίο συνδυαστικά με το περιεχόμενό τους δεν έχει άμεση και ουσιαστική συσχέτιση με το περιεχόμενο και αυτά που μετρούν οι παράγοντες που σχηματίστηκαν.

Σύμφωνα με τη Διερευνητική Παραγοντική Ανάλυση των δεδομένων σχηματίστηκαν τέσσερις παράγοντες από τις δηλώσεις αναφορικά με τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις. Ο πρώτος παράγοντας αποτελείται από 13 δηλώσεις που έχουν τις υψηλότερες φορτίσεις τους σε αυτόν, ο δεύτερος παράγοντας από 11, ο τρίτος από 8 και ο τέταρτος παράγοντας από 6 δηλώσεις που είχαν τις υψηλότερες φορτίσεις τους σε αυτόν. Η πρώτη ομάδα που σχηματίστηκε αφορά τις δηλώσεις αναφορικά με τον τρόπο που στελεχώνονται οι σχολικές μονάδες και την εκπαιδευτική πολιτική των κυβερνήσεων που σχετίζεται με τον τρόπο που καλύπτονται οι ανάγκες της δημόσιας εκπαίδευσης. Για παράδειγμα η δήλωση «*Μειωμένες δημόσιες δαπάνες για την παιδεία*» έχει την υψηλότερη φόρτιση στον παράγοντα 1. Η δεύτερη ομάδα αφορά τη δομή της ειδικής αλλά και της γενικής *εκπαίδευσης και τον τρόπο που αυτές παρέχονται από το κράτος και διακρίνεται από τη δήλωση «Η στελέχωση των ειδικών σχολείων (ΣΜΕΑΕ), των Τμημάτων ένταξης (ΤΕ), των ΚΕΔΔΥ(ΚΕΣΥ), με προσωπικό (εκπαιδευτικούς, ΕΕΠ και ΕΒΠ), σύμφωνα με το νόμο 3699/2008*». Η τρίτη ομάδα αναφέρεται σε ζητήματα που αφορούν τις επιπρόσθετες καταρτίσεις των εκπαιδευτικών και τον ρόλο που διαδραματίζουν στην επαγγελματική τους εκπαίδευση σε τομείς όπως ο διορισμός ή η αξιολόγηση από τους φορείς, επί παραδείγματι οι δηλώσεις «*Η μοριοδότηση των μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων σπουδών στις προσλήψεις αναπληρωτών*», «*Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου στην πρωτοβάθμια Εκπαίδευση*» είναι αντιπροσωπευτικό παράδειγμα. Αναφορικά με την τελευταία περιέχει όλες τις δηλώσεις που σχετίζονται με τα επιπρόσθετα θέματα, καθώς και τα υπηρεσιακά ζητήματα αλλά και τον τρόπο που οι πολιτικές αποφάσεις τα επηρεάζουν, όπως για παράδειγμα οι δηλώσεις «*Η μείωση τους κύρους του εκπαιδευτικού επαγγέλματος*», «*Η εποπτεία και ο τρόπος διοίκησης των σχολείων*». Θα μπορούσαμε δηλαδή να δηλώσουμε πως οι παράγοντες που δημιουργήθηκαν τείνουν να εκφράζουν τους εκπαιδευτικούς που έλαβαν μέρος σχετικά με τον βαθμό που επηρέασαν οι εκπαιδευτικές αυτές μεταρρυθμίσεις το μέλλον τόσο των εκπαιδευτικών όσο και του εκπαιδευτικού συστήματος συνολικά.

Το πρώτο ερευνητικό ερώτημα που αφορά τις ανάγκες της δημόσιας εκπαίδευσης και τον τρόπο που συνδέονται με την εκπαιδευτική πολιτική της εκάστοτε κυβέρνησης, όπως αυτή εκφράζεται μέσα από τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που εισάγει, απαντάται, αφού από τον πρώτο παράγοντα διακρίνεται πως είναι ένας τομέας που επηρεάζει άμεσα την εκπαιδευτική πολιτική. Το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα που τίθεται, σχετίζεται με τις απαιτήσεις της κοινωνίας και τις απαιτήσεις στις οποίες καλούνται να ανταποκριθούν οι εκπαιδευτικοί αναφορικά με τις νέες μεθόδους και τεχνικές διδασκαλίας που εισάγει το εκάστοτε κυβερνητικό σχήμα μέσω των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων. Σύμφωνα με τον τρίτο παράγοντα και τις απαντήσεις που δόθηκαν, φαίνεται οι εκπαιδευτικοί να συγκλίνουν ότι η εκπαιδευτική πολιτική των κυβερνήσεων, ανεξαρτήτως πολιτικού πρόσημου, επηρεάζουν το σύνολο του εκπαιδευτικού κόσμου, μέσω αυτού του είδους των μεταρρυθμίσεων. Καταλήγοντας στο τρίτο ερευνητικό ερώτημα το οποίο προσπαθεί να απαντήσει το θέμα που αφορά την Ειδική και την Γενική εκπαίδευση, τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις που εισάγουν τα πολιτικά κόμματα εξουσίας και τον ρόλο που αυτά διαδραματίζουν στην ευρύτερη εκπαιδευτική κοινότητα φαίνεται να απαντάται, αφού προκύπτει από τις απαντήσεις των εκπαιδευτικών ότι οι αλλαγές στην εκπαίδευση επηρεάζονται από την εκπαιδευτική πολιτική. Επίσης, οι αλλαγές που επιδέχεται η εκπαίδευση, επικεντρώνονται στην πολιτική που ακολουθεί το εκάστοτε κυβερνητικό σχήμα, έτσι η ειδική και η γενική αγωγή διαμορφώνονται σύμφωνα με τον ιδεολογικό προσανατολισμό του πολιτικού κόμματος που ηγείται. Επίσης, από την παραγοντική ανάλυση προέκυψε ένας ακόμη παράγοντας που αναφέρεται στον προβληματισμό και την αβεβαιότητα των εκπαιδευτικών για την εκπαίδευση, σε ποικίλους τομείς, όπως για παράδειγμα οι δηλώσεις: «*Η αβεβαιότητα από την εργασία*», «*Η εποπτεία και ο τρόπος διοίκησης των σχολείων*». Εν ολίγοις, οι εκπαιδευτικοί τείνουν να συμφωνούν ότι ο τρόπος που το κράτος διαχειρίζεται την εκπαίδευση αλλά και οι πολιτικές που εφαρμόζονται από τα

κυβερνώντα κόμματα δημιουργούν αισθήματα, όπως αυτά που αναφέρονται παραπάνω.

Πίνακας 2. Πίνακας παραγοντικής ανάλυσης.

	Factor				Uniqueness
	1	2	3	4	
Q26: Μειωμένες δημόσιες δαπάνες για την παιδεία	.820				.326
Q25: Ανύπαρκτοι διορισμοί μόνιμου προσωπικού λόγω οικονομικής κρίσης	.792				.374
Q18: Η προσωρινή εργασία του αναπληρωτή αποκτά μόνιμα χαρακτηριστικά, λόγω του μικρού αριθμού διορισμών	.680				.539
Q31: Οι συχνές αλλαγές στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα	.652				.462
Q44: Οι περισσότερες προσλήψεις αναπληρωτών γίνονται μέσω ΕΣΠΑ	.617				.566
Q20: Δημιουργία νέων εργασιακών σχέσεων, όπου ο αναπληρωτής αμείβεται λιγότερο (σύμβαση < από 12 μήνες), μέσω κοινοτικών προγραμμάτων και εργάζεται κάτω από διαφορετικές και πιο δυσμενείς συνθήκες από ότι οι μόνιμοι	.571				.565
Q34: Η έλλειψη εργασιακής εξασφάλισης των αναπληρωτών	.555				.427
Q32: Αύξηση του μέσου όρου ηλικίας των μόνιμων εκπαιδευτικών	.515				.494
Q41: Η Ευρωπαϊκή Ένωση με στόχο τη σύγκλιση των εθνικών εκπαιδευτικών συστημάτων των κρατών-μελών	.505				.696
Q19: Ο θεσμός της αναπλήρωσης είχε ως αποτέλεσμα, τη δημιουργία ενός κλάδου δύο ταχυτήτων, τους μόνιμους και τους αναπληρωτές	.442				.713
Q40: Η επιρροή της Διδασκαλικής Ομοσπονδίας Ελλάδος (ΔΟΕ) στην εκάστοτε κυβέρνηση και την εκπαιδευτική πολιτική της	.435				.657
Q43: Η έκθεση του ΟΟΣΑ 2018, κάνει αναφορά για μεταρρυθμίσεις με στόχο την αύξηση της αυτονομίας των σχολείων και των διευθυντών τους	.415				.663
Q30: Η εργασία σε ιδιωτικό σχολείο/φορέα ως πιθανή επιλογή για την επαγγελματική σας αποκατάσταση	.316				.876
Q12: Η στελέχωση των ειδικών σχολείων (ΣΜΕΑΕ), των Τμημάτων ένταξης (ΤΕ), των ΚΕΔΔΥ(ΚΕΣΥ), με προσωπικό (εκπαιδευτικούς, ΕΕΠ και ΕΒΠ), σύμφωνα με το νόμο 3699/2008		.784			.352
Q14: Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας (Ζ.Ε.Π.) με στόχο την ισότιμη ένταξη όλων των μαθητών στο εκπαιδευτικό σύστημα (ν.3879/2010)		.673			.503
Q13: Η ίδρυση δύο παιδαγωγικών τμημάτων ειδικής αγωγής		.661			.525

Q3: Η θεσμοθέτηση του ολοήμερου σχολείου (δημοτικό-νηπιαγωγείο) (v.2525/1997)	.658	.551	
Q11: Ο θεσμός της παράλληλης στήριξης και η ανάγκη για εκπαιδευτικούς ΕΑΕ και ειδικό βοηθητικό προσωπικό (ΕΒΠ)	.609	.622	
Q9: Η ειδική αγωγή και εκπαίδευση (ΕΑΕ) είναι υποχρεωτική και λειτουργεί ως αναπόσπαστο τμήμα της ενιαίας δημόσιας και δωρεάν εκπαίδευσης (v.3699/2008)	.596	.633	
Q10: Οι αλλαγές στην ειδική αγωγή με την ενσωμάτωση μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες στα σχολεία γενικής εκπαίδευσης	.591	.628	
Q4: Η αλλαγή στην εκπαίδευση των νηπιαγωγών και δασκάλων, με ένταξη της εκπαίδευσης τους στα πανεπιστήμια και αύξηση της διάρκειας σπουδών από δύο σε τέσσερα χρόνια (v.1268/1982)	.546	.621	
Q2: Η επέκταση της δωρεάν υποχρεωτικής εκπαίδευσης από τα 6 στα 9 χρόνια και εν συνεχεία στα 11 χρόνια, περιλαμβάνοντας την προσχολική εκπαίδευση	.507	.713	
Q15: Η μείωση του διδακτικού ωραρίου με βάση την ιδιότητα του εκπαιδευτικού (π.χ. διευθυντής σχολικής μονάδας), τα έτη υπηρεσίας του και την οργανικότητα των σχολικών μονάδων	.486	.662	
Q6: Η εισαγωγή διδασκαλίας στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση μαθημάτων όπως: ξένες γλώσσες, φυσική αγωγή, καλλιτεχνικά, πληροφορική κτλ., από εκπαιδευτικούς της δευτεροβάθμιας των αντίστοιχων Ειδικοτήτων	.336	.812	
Q21: Το νέο σύστημα διορισμών που θα ισχύει για την εκπαίδευση από το 2019	.766	.426	
Q17: Η μοριοδότηση των μεταπτυχιακών και διδακτορικών τίτλων σπουδών στις προσλήψεις αναπληρωτών	.758	.443	
Q23: Η επιλογή των στελεχών εκπαίδευσης	.687	.481	
Q7: Η αλλαγή του συστήματος διορισμού των εκπαιδευτικών, με την κατάργηση της επετηρίδας και τη θεσμοθέτηση του γραπτού διαγωνισμού του ΑΣΕΠ (v.2525/1997)	.577	.649	
Q24: Ο θεσμός των Περιφερειακών Διευθύνσεων και των Διευθύνσεων Εκπαίδευσης για την αποκέντρωση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος	.551	.630	
Q22: Η αξιολόγηση του εκπαιδευτικού έργου στην πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	.524	.615	
Q16: Η νομοθεσία για τις καταργήσεις & συγχωνεύσεις σχολείων λόγω έλλειψης μαθητών	.478	.636	
Q42: Έκθεση ΟΟΣΑ* 2018, συστήνεται στην ελληνική κυβέρνηση να ενισχύσει τον επαγγελματισμό των εκπαιδευτικών, την	.424	.332	.629

πρόσληψη νέων και την ανάπτυξη εξάιρετων εκπαιδευτικών και στελεχών		
Q37: Η αβεβαιότητα από την εργασία	.806	.331
Q36: Η μείωση τους κύρους του εκπαιδευτικού επαγγέλματος	.742	.297
Q38: Ο φόρτος εργασίας	.735	.465
Q39: Η εποπτεία και ο τρόπος διοίκησης των σχολείων	.658	.463
Q33: Μη ελεύθερη επιλογή δημόσιου σχολείου από τους γονείς για τα παιδιά τους και εγγραφή στο σχολείο που ανήκουν με βάση τη διεύθυνσή τους	.526	.631
Q35: Το πρόβλημα της υπογεννητικότητας στην Ελλάδα και η μείωση των μαθητών στα σχολεία επηρεάζει την στελέχωσή τους	.515	.585

Για να διαπιστωθεί κατά πόσο οι δηλώσεις ενός ερευνητικού εργαλείου ανταποκρίνονται στην μέτρηση του ίδιου χαρακτηριστικού και κατά πόσο υπάρχει υψηλός βαθμός συνοχής – συσχέτισης σε πρώτη φάση αναμεταξύ τους και κατ' επέκταση με το εν λόγω χαρακτηριστικό, χρησιμοποιείται η αξιοπιστία της εσωτερικής συνέπειας που διέπει τις μετρήσεις. Για να βρεθεί η τιμή αυτή πρέπει να χρησιμοποιηθεί, άρα και να μετρηθεί, ο δείκτης Cronbach's α. Αναφορικά με τα μεγέθη, ο δείκτης πρέπει να εμφανίζει τιμές μεγαλύτερες του 0,7 ώστε να μπορούν να θεωρηθούν πως είναι ικανοποιητικές. Σε περίπτωση που υπάρξουν χαμηλού βαθμού συσχετίσεις σχετικά με το σύνολο, τότε δημιουργούνται επιδράσεις με αρνητικό πρόσημο που επηρεάζουν την αξιοπιστία στις μετρήσεις και συνεπάγεται πως είναι αναγκαίο να υπάρξουν διορθώσεις αναφορικά με τις δηλώσεις αυτές. Η Nunnally (1978) έχει αποδείξει ότι οι τιμές της τάξεως του 0.7 θεωρούνται αποδεκτές, όσον αφορά την αξιοπιστία του συντελεστή ωστόσο ενδέχεται να γίνεται χρήση βιβλιογραφικά, σε πιο χαμηλά όρια.

Πίνακας 3. Δείκτες Cronbach's α ανά παράγοντα

	Cronbach's α
Παράγοντας 1: Ο τρόπος που στελεχώνονται οι σχολικές μονάδες και η εκπαιδευτική πολιτική των κυβερνήσεων αναφορικά με τον τρόπο που καλύπτονται οι ανάγκες της δημόσιας εκπαίδευσης	.895
Παράγοντας 2: Οι δομές της ειδικής αλλά και της γενικής εκπαίδευσης και ο τρόπος που αυτές παρέχονται από το κράτος	.838
Παράγοντας 3: Ζητήματα που αφορούν τις επιπρόσθετες καταρτίσεις των εκπαιδευτικών και ο ρόλος που διαδραματίζουν στην επαγγελματική τους εξέλιξη σε τομείς όπως ο διορισμός ή η αξιολόγηση από τους φορείς	.825
Παράγοντας 4: Τα επιπρόσθετα θέματα, τα υπηρεσιακά ζητήματα και ο τρόπος που οι πολιτικές αποφάσεις τα επηρεάζουν	.860
Συνολικό	.893

Από την ανάλυση των δεδομένων για την συγκεκριμένη έρευνα ο βαθμός που εμφανίζει ο δείκτης Cronbach's α για το σύνολο των δηλώσεων ανέρχεται στο .896, τιμή που θεωρείται αποδεκτή για τις έρευνες εκπαιδευτικού περιεχομένου (Nunnally, 1978). Αφού προέκυψαν οι παράγοντες από την ανάλυση μέσω του προγράμματος Jamovi, υπολογίστηκαν και οι δείκτες Cronbach's α για τον κάθε παράγοντα χωριστά και όπως φαίνεται και από τον παραπάνω πίνακα για τον παράγοντα1.

Συμπεράσματα- Συζήτηση

Σε πρώτη φάση, για το θέμα που αφορά τις στάσεις των εκπαιδευτικών σε συνάρτηση με τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις γίνεται προσπάθεια ερμηνείας μέσα από τρεις μεγάλες κατηγορίες (Μέρος Β, Γ, Δ του ερωτηματολογίου).

Όπως προέκυψε από τα ευρήματα της έρευνας η εκπαιδευτική πολιτική καθώς και οι εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις αποτελούν ένα προϊόν το οποίο έχει ως στόχο την αλλαγή και την εξέλιξη προς το καλύτερο (Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, 1998), ωστόσο η εκπαιδευτική πολιτική είναι ορόσημο χαρακτηριστικό για την εκπαίδευση και το εκπαιδευτικό σύστημα σε οποιαδήποτε χώρα του κόσμου (Παπαδάκης, 2003). Όσον αφορά το σύνολο των απαιτήσεων που έχει η κοινωνία από την εκπαιδευτική κοινότητα και τις απαιτήσεις στις οποίες καλούνται να ανταποκριθούν οι εκπαιδευτικοί αναφορικά με την επιστημονική τους υπόσταση, επηρεάζονται από τις εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις και από την εκπαιδευτική πολιτική. Παρουσιάζονται αισθήματα ανασφάλειας που σχετίζονται με ενδεχόμενη απόλυση, οι απαιτήσεις στο διδακτικό έργο είναι ιδιαίτερα υψηλές, πρέπει να διαχειριστούν άτομα σε ένα ευρύ φάσμα συναισθημάτων, πλήττεται το κύρος και η ταυτότητα του επαγγέλματος, ο σεβασμός προς το πρόσωπό τους όπως και καταστάσεις επιστημονικής αμφισβήτησης (Flores, 2013). Το σύνολο των μεταρρυθμίσεων έχουν ως αποδέκτη τόσο την γενική όσο και την ειδική αγωγή, έτσι οι αλλαγές που επιφυλάσσει η εκπαιδευτική πολιτική, η οποία είναι ιδεολογικά προσανατολισμένη, τις διαμορφώνουν. Επομένως, τα στελέχη της εκπαίδευσης και όσοι ασχολούνται με τον σχεδιασμό της εκπαιδευτικής πολιτικής, θα πρέπει να φροντίζουν για εκπαίδευση υψηλής ποιότητας σε πλαίσια ευέλικτα ώστε να εκπληρώνονται και οι προτεραιότητες της εκάστοτε σχολικής μονάδας (Day, Elliot, & Kington, 2005). Συνεπώς οι κυβερνήσεις επιφέρουν σειρά από αλλαγές οι οποίες προκαλούν αρνητικά συναισθήματα, καταστάσεις άγχους και αβεβαιότητας. Όλο αυτό έχει άμεση σχέση με την ίδια την εκπαίδευση διότι οι εκπαιδευτικοί καλούνται να προσαρμόζονται σε αλλαγές όπως η αλλαγή σχολικού πλαισίου, προϊσταμένου, επαναδημιουργία και οικοδόμηση κάθε χρόνο, εκ νέου, σχέσης ασφάλειας με τους μαθητές καθώς και πληθώρα άλλων αλλαγών. Ανεξάρτητα από το αν αυτές οι αλλαγές είναι μέρος της εργασιακής ρουτίνας των εκπαιδευτικών, αποτελούν παράγοντες που τους επηρεάζουν εις βάθος (Hargreaves, 2004).

Η φύση και η πολυσύνθετη έννοια του αντικειμένου μελέτης μας δίνει τη δυνατότητα να εξερευνήσουμε το θέμα ευρύτερα. Είναι καλό να ειπωθεί ότι ορισμένες από τις δηλώσεις που συμπεριελήφθησαν φάνηκαν να μην απαντούν και να μην έχουν την αναμενόμενη συμπεριφορά και γι' αυτό αφαιρέθηκαν, αφού δεν επηρέαζαν καμία πτυχή της έρευνας. Άλλη μια αδυναμία της έρευνας θα μπορούσε να θεωρηθεί το γεγονός ότι υπήρχαν λίγες κατηγορίες με άνισο αριθμό ερωτήσεων-δηλώσεων επομένως είναι πολύ πιθανό το ενδεχόμενο σε μελλοντική χρήση να ανακατηγοριοποιηθούν και να εμπλουτιστούν όσες από τις κατηγορίες το χρειάζονται.

Σχετικά με τις προτάσεις για περαιτέρω μελέτη θα μπορούσε να είναι η εξέταση του θέματος υπό το πρίσμα συγκεκριμένων πολιτικών κομμάτων ή ένας διαχωρισμός για τη μελέτη του θέματος για τη γενική και την ειδική αγωγή συγκεκριμένα. Τέλος, θα μπορούσε να διερευνηθεί το θέμα των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων μέσα από την ανάλυση των εκδιδόμενων διαταγών μιας συγκεκριμένης χρονικής περιόδου.

Είναι ξεκάθαρο πως η ιδεολογία, οι πεποιθήσεις και το ιδεολογικό υπόβαθρο του εκάστοτε ανθρώπου και κατ' επέκταση εκπαιδευτικού διαμορφώνεται με βάση τα βιώματα και την οπτική γωνία που εξετάζει τα τεκταινόμενα. Όλα αυτά τον οδηγούν στο να επιλέξει και να αξιολογήσει το σύνολο των μεταρρυθμίσεων αυτών, τον βαθμό στον οποίο συμφωνεί ή διαφωνεί με αυτές. Καταλήγοντας, ο άξονας των πολιτικών και ιδεολογικών πεποιθήσεων αποτελεί τον βασικό γνώμονα με τον οποίο ο κάθε εκπαιδευτικός αξιολογεί την εκπαιδευτική πολιτική και τις μεταρρυθμίσεις. Αυτή η προσπάθεια, αποσκοπεί στη βελτίωση της εκπαίδευσης και την παροχή της καλύτερης δυνατής ποιότητας εκπαίδευσης στους μαθητές.

Αναφορές

- Cicchetti, D., Showalter, D., & Tyrer, P. (1985). The Effect of number of rating scale categories on levels of interrater reliability: A Monte Carlo Investigation. *Applied Psychological Measurement*, 9(1), 31-36.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2007). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*. (Σ. Κυρανάκης, Μ. Μαυράκη, Χ. Μητσοπούλου, Π. Μπιθαρά, & Μ. Φιλοπούλου, Επιμ.) Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Creswell, J. W. (2016). *Η έρευνα στην εκπαίδευση. Σχεδιασμός, Διεξαγωγή και Αξιολόγηση της ποσοτικής και ποιοτικής έρευνας*. Αθήνα: ΙΩΝ.
- Day, C., Elliot, B., & Kington, A. (2005). Reform, Standards and Teacher Identity: Challenges of Sustaining Commitment. *Teaching and Teacher Education*, 21(5), 563–577.
- Flores, M. A. (2013). Be(com)ing a Teacher in Challenging Circumstances: Sustaining Commitment or Giving up in Portugal? Στο C. Craig, P. Meijer, & J. Broeckman, *From Teacher Thinking to Teachers and Teaching: The Evolution of a Research community* (σσ. 405-425). Bingley: Emerald.
- Freeden, M. (n.d.). *Ideology and political theory*. Ανάκτηση από <https://doi.org/10.1080/13569310500395834>
- Hargreaves, A. (2004). Inclusive and exclusive educational change: Emotional responses of teachers and implications for leadership. *School Leadership and Management*, 24(3), 287-309.
- Kennedy, E. (1979). "Ideology" from Destutt De Tracy to Marx. *Journal of the History of Ideas*, 40(3), σσ. 353-368.
- Nunnally, J. (1978). *Psychometric theory*. New York: McGraw-Hill.
- Βενιέρης, Δ. (2015). *Κοινωνική Πολιτική – Έννοιες και Σχέσεις*. Αθήνα: Τόπος.
- Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*. (1998). Α.Π.Θ.
- Μπαμπινιώτης, Γ. (2002). Το λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε.
- Νόμος 1566/1985. (n.d.). Δομή και λειτουργία της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και άλλες διατάξεις. *Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ 167/Α/30-9-1985)*.
- Νόμος 309/1976. (n.d.). Περί οργανώσεως και διοικήσεως της γενικής εκπαίδευσως. *Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας (ΦΕΚ Α 100/30.04.1976)*.
- Νόμος 4379/1964. (n.d.). Νομοθετικό διάταγμα υπ' αριθμόν 4379 περί οργανώσεως και διοικήσεως της γενικής (στοιχειώδους και μέσης) εκπαίδευσως. *Εφημερίς της Κυβερνήσεως του Βασιλείου της Ελλάδας (ΦΕΚ Α 182/1964)*.
- Ξωχέλλης, Π. (2003). *Σχολική παιδαγωγική*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.
- Παπαδάκης, Ν. (2003). *Εκπαιδευτική Πολιτική. Η εκπαιδευτική πολιτική ως κοινωνική πολιτική*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Παπαδούρης, Π. (2011). Ο εκπαιδευτικός λόγος Διδακταλικής Ομοσπονδίας Ελλάδος (ΔΟΕ) στο παράδειγμα των εκπαιδευτικών μεταρρυθμίσεων του 1964/65, του 1976/77 και του 1985. Στο Σ. Μπουζάκης, *Πανόραμα ιστορίας της εκπαίδευσης: Όψεις και Απόψεις. Νεοελληνική εκπαίδευση 1821- 2010* (σσ. 1031-1050). Αθήνα: Gutenberg.
- Σταμέλος, Γ., Βασιλόπουλος, Α., & Καβασακάλης, Α. (2015). *Εισαγωγή στις Εκπαιδευτικές Πολιτικές. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα*. Ανάκτηση από <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/227>.